

Romanul *Ion* a apărut în 1920, în momentul în care Tudor Vianu vorbea despre o adevărată criză a artei românești de a povesti. Ca și celelalte romane ale lui Rebreanu și acesta pare a fi rezultatul unei strălucite experiențe nuvelistice. Astfel, atmosfera nuvelor *Rușinea*, *Zestrea*, *Răfuiala* este reluată în romanul *Ion* într-o viziune unitară cu un aspect monografic.

Romanul este structurat în două volume: *I - Glasul pământului*, *II - Glasul iubirii*, fiecare fiind împărțit la rândul lui în capitole-sinteză.

Se remarcă în roman existența a două planuri, unul evocând viața țăranilor, celălalt, momente din viața intelectualilor.

Ca orice roman al lui Rebreanu, și romanul *Ion* respectă structura sferică, deschizându-se și închizându-se cu imaginea drumului pe care se ajunge în satul Pripas. În romanele lui Rebreanu, primul capitol are o importanță aparte, ca o repetiție generală a întregii acțiuni. Autorul începe cu descrierea satului în ordinea caselor de pe uliță și se oprește la bătătura Todosei, văduva lui Maxim Oprea și mama Floricăi: *Satul parcă e mort. Casa învățătorului este cea dintâi [...], lăsând în stânga casa lui Alexandru Pop Glanetașu*. Centrul satului este cârciuma unde se va desfășura o secvență semnificativă - hora de duminică.

Imaginea horei este prilejul cu care ne sunt prezentate personajele: Ion al Glanetașului, eroul principal, flăcău chipeș, voinic, inteligent, dar sărac, călăuzit de o singură valoare, pământul; Ana lui Vasile Baci, fată cu zestre dar urâtică și care urmează să se căsătorească cu George Bulbuc, un țăran, ceva mai înstărit; Florica, cea mai frumoasă fată din sat, pe care Ion o iubea, dar la care renunță deoarece era săracă, și care sfârșește prin a se mărita cu bogătașul George; Vasile Baci, țăran înstărit, tatăl Anei, care dorea să-l aibă drept ginere pe George și care se va opune relației dintre Ana și Ion; preotul Belciug, om strângător, cu ceva avere și destul de respectat de săteni, însă nu prea autoritar, motiv pentru care intră deseori în conflict cu învățătorul Herdelea; Maria Herdelea și copiii pe care aceasta îi are cu învățătorul Zaharia Herdelea - Laura Ghighi și Titu; aceștia din urmă, în special Titu, îl simpatizau pe Ion, considerându-l mult mai isteț și mai ambițios decât ceilalți tineri din satul Pripas și vor intra mai târziu în conflict cu preotul Belciug, din cauza lui Ion pe care îl vor susține.

La hora de duminică participă întregul sat. Tot acum se petrece și declanșarea conflictului - hotărârea lui Ion de a juca cu Ana și apoi dorința de a o seduce. George Bulbuc dorea să se însoare cu Ana, deoarece ținea cu adevărat la ea. El află că Ion umblă după ea și, pe seară, după ce hora se terminase, se încinge bătaia dintre George și Ion. Pe de altă parte, tot acum relațiile dintre învățătorul Herdelea și preotul Belciug devin din ce în ce mai încordate, întrucât învățătorul își zidise casa pe teritoriul bisericii cu învoirea preotului, dar nu primise nici un act scris care să consfințească acest lucru. Relațiile devin din ce în ce mai tensionate din cauză că preotul îl va susține pe George în încercarea sa de a se căsători cu Ana, iar familia învățătorului, pe Ion.

În capitolul al doilea sunt descrise dragostea lui Ion pentru pământ, pasiunea cu care-l muncește. Tot aici este prezentat și destinul familiei Herdelea, în special al lui Titu, nehotărât în privința priorităților sale - dragostea sau cariera. Autorul prezintă viața sentimentală a lui Titu atras și de Roza Lang, o femeie măritată din Jidovița, și de Lucreția Dragu din Armadia.

Rebreanu prezintă alternativ viața intelectualității și viața țăranilor, oprindu-se totuși asupra personajului său principal, Ion. Fire instinctivă, impulsivă și de o voință imensă, Ion va oscila între iubirea pentru Florica și patima pentru pământ, cea din urmă punând tot mai mult stăpânire pe el. De aceea Ion își făurește un plan pentru a intra în posesia pământurilor lui Vasile Baci, seducând-o pe Ana.

Într-o zi, Ion fură o brazdă din pământul lui Simion Lungu, este judecat și condamnat la închisoare. Deși inițial sentința fusese de două săptămâni, Ion face patru săptămâni de închisoare în urma jalbei compuse de Herdelea, împotriva judecătorului și a lui Belciug. Înainte de a-și executa sentința, Ion petrece o noapte cu Ana, care rămâne însărcinată.

Peste câteva luni, sarcina Anei începe să se vadă și fata începe să fie bătută cu sălbăticie de tatăl ei care refuză să o mărite cu Ion. Dată afară de tată, Ana va fi izgonită și de Ion, fapt care stârnește mânia satului, mai ales că acesta anunță pretutindeni că nu dorește să se căsătorească cu Ana.

Cel ce va aplană situația este preotul Belciug, care stabilește ca Ion să se însoare cu Ana, apoi să primească toate pământurile și cele două case ale lui Vasile Baci.

Pe de altă parte, lucrurile merg foarte rău pentru învățătorul Herdelea, a cărui jalbă în favoarea lui Ion produce un mare scandal, căci neținând seama de consecințe, Ion îl trădează, mărturisind că acesta a fost autorul reclamației.

Herdelea, care tocmai își măritase fata cea mare, pe Laura, cu un preot, George Pinte, mai trebuie să plătească o datorie de 300 de coroane și în plus este suspendat din postul de învățător de un inspector nemulțumit de faptul că nu predă mai multă maghiară.

Titu Herdelea acceptă postul de ajutor de notar, dar începe să dea amenzi și să strângă datorii numai de la unguri, fapt care îi va aduce concedierea.

Ion se va căsători într-un târziu cu Ana, dar la nuntă va dansa numai cu Florica, dovedind că pe aceasta o iubea, de Ana legându-1 doar pământul.

Volumul al doilea, ***Glasul iubirii***, începe cu drama familiei Herdelea, silită să-și vândă mobila la licitație. Titu intră în grațiile unui candidat la postul de deputat al circumscripției, Victor Grofșoru, avocat de profesie, care îi cere să-i facă publicitate în Jidovița.

În acest timp viața Anei devine din ce în ce mai grea, căci nici Ion, nici tatăl ei, Vasile Baci, nu o scutesc de bătăile zilnice, izgonind-o permanent de acasă. Când îi vine sorocul, Ana naște un prunc pe nume Petrișor.

După ce Victor Grofșoru pierde alegerile din cauza învățătorului Herdelea, Titu pleacă în Lușca ajutor de notar. Aici se îndrăgostește de Virginia Gherman, o învățătoare cuminte care stârnește în el sentimente puternice. Cât timp acesta este plecat, familia Herdelea primește vizita Laurei (ce își urmase soțul la parohia acestuia din Bistrița), care anunță că e însărcinată și o ia pe sora ei Ghighi cu ea, pentru a o ajuta. Herdelea primește la sfârșitul lui noiembrie vestea că este suspendat din funcție, dar Victor Grofșoru îi oferă un loc de scriitor la cancelaria sa. Titu se va întoarce la părinți dezamăgit de experiența cu Virginia Gherman care se logodește cu un plutonier.

În capitolul zece, familia Herdelea se mută în Armadia din cauza noii slujbe a lui Zaharia, iar Ghighi se întoarce anunțând că Laura a născut o fetiță.

Ion este măcinat de faptul că Florica se mărită cu George și consideră că Ana îi stă în drum. Sătulă de bătăile pe care le primea, de violența soțului și a tatălui, Ana se sinucide, spânzurându-se. Gestul ei nu are nici un impact asupra lui Ion, din contră acesta consideră că Ana a făcut bine omorându-se; pentru el, singura prioritate o reprezintă acum copilul, care este moștenitorul averii soției. Din păcate, nici acesta nu a avut o viață prea lungă, murind la scurt timp după decesul mamei sale. După înmormântarea copilului, simțindu-se eliberat de obligațiile de soț și de tată, Ion începe să-i facă vizite lui George sub diferite pretexte, de fapt pentru a o vedea pe Florica. Într-o noapte, când George era plecat, Ion o vizitează pe Florica sperând că de data aceasta va putea să fie fericit împreună cu ea. Anunțat, George îl va surprinde pe Ion și-l va omorî, după care va fi arestat. După moartea lui Ion, preotul Belciug va primi pământurile acestuia pentru biserică conform înțelegerii făcute odinioară.

Respectând simetria, romanul se încheie brusc cu aceeași imagine a drumului dinspre Pripas, sugerând că totul reintră în obișnuit.